

REKOMENDACJE DLA PROGRAMOWANIA EFS+ W OBSZARZE BUDOWY ZDOLNOŚCI ORGANIZACYJNYCH PARTNERÓW SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELKSIEGO

19 lipca 2022 r. w Olsztynie odbyło się zorganizowane przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej spotkanie warsztatowe poświęcone tematyce wsparcia z EFS+ budowy zdolności partnerów społeczeństwa obywatelskiego (organizacji pozarządowych). W spotkaniu udział wzięli: przedstawiciele MFIPR, przedstawiciele instytucji zarządzających programów regionalnych, przedstawiciele Podkomitetu ds. Rozwoju Partnerstwa reprezentujący społeczeństwo obywatelskie, zaproszeni członkowie krajowej i wojewódzkich Rad Działalności Pożytku Publicznego oraz eksperci ze strony pozarządowej.

W wyniku spotkania wypracowane zostały poniższe rekomendacje, które na etapie programowania i negocjacji programów z Komisją Europejską kierowane są do instytucji zarządzających, przedstawicieli partnerów społeczeństwa obywatelskiego biorących udział w tych procesach oraz do Komisji Europejskiej.

Celem poniższych rekomendacji jest harmonizacja podejścia do programowania EFS+ w tym obszarze oraz zaadresowanie postulatów wszystkich stron biorących udział w tym procesie.

Pierwsza wersja Rekomendacji, przygotowana w lipcu 2022, została przekazana Instytucjom Zarządzającym Programami Regionalnymi oraz Komisji Europejskiej. Na podstawie uwag Komisji Europejskiej przygotowano ostateczną wersję Rekomendacji.

Rekomendacje nie powinny być wykorzystywane jako uzasadnienie do pogorszenia czy zawężenia zestawu działań, które do obecnego momentu zostały wypracowane wspólnie przez daną instytucję zarządzającą i współpracujących z nią partnerów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie i uzgodnione z KE.

I. Czym jest budowa zdolności i potencjału partnerów społeczeństwa obywatelskiego?

Termin *capacity building* w ogólnym rozumieniu odnosi się do rozwijania i wzmacniania zdolności oraz ulepszania obiektów i organizacji do produkcji, wykonywania lub wdrażania określonych działań. Koncepcja budowania potencjału stosowana jest przez rządy, w organizacjach międzynarodowych, pozarządowych i społecznościach jako część rozwoju społecznego i gospodarczego.

W węższym ujęciu odnoszącym się do partnerów społecznych (a zwłaszcza partnerów społeczeństwa obywatelskiego) przez *capacity building* należy rozumieć wspieranie instytucjonalnych aktorów działających w tym sektorze w celu rozwijania skutecznych, sprawnych i dobrze zarządzanych instytucji, które efektywnie wykorzystują swoje posiadane i dostępne zewnętrznie zasoby ludzkie, materiałowe, finansowe w celu realizacji zadań, do których zostały powołane.

Działania na rzecz budowania potencjału organizacji społeczeństwa obywatelskiego z EFS+ mogą obejmować kilka (10) obszarów działań i szeroki katalog rodzajów podejmowanych interwencji:

1. Działania na poziomie samych organizacji:
  - a) wzmocnienie zasobów ludzkich w organizacjach (rozwój umiejętności pracowników)
  - b) wsparcie dodatkowego zatrudnienia w organizacjach
  - c) wsparcie rozwoju wolontariatu w organizacjach, w tym przygotowanie wolontariuszy
  - d) budowanie bazy członkowskiej
  - e) kształtowanie postaw i umiejętności liderów/liderek
2. Działania skierowane bezpośrednio do organizacji zapewniające lepszą wydolność materialną i finansową (usługi bezpośrednie lub szkolenia/doradztwo w tym zakresie):
  - a) ekonomizacja działalności (niekoniecznie w formie ekonomii społecznej)
  - b) budowanie i poszerzanie bazy darczyńców prywatnych (instytucjonalnych i indywidualnych)
  - c) budowanie i efektywne zarządzanie rezerwami w tym zwiększanie odporności instytucjonalnej w sytuacjach kryzysowych
  - d) alokacja i wykorzystywanie zasobów w tym współdzielenie zasobów
  - e) fundusze pożyczkowe i pomostowe
  - f) optymalizacja kosztów
3. Działania promujące budowanie relacji z innymi sektorami:
  - a) administracją rządową i samorządową
  - a) decydentami politycznymi poziomu lokalnego, krajowego i ponadnarodowego
  - b) partnerami społecznymi
  - c) organizacjami gospodarczymi i biznesem
  - d) mediami
  - e) środowiskiem akademickim i eksperckim
  - f) środowiskiem międzynarodowym
  - g) szeroko rozumianą opinią publiczną
4. Działania budujące refleksyjność działania sektora organizacji pozarządowych:
  - a) zdolność do budowania strategii
  - b) ewaluacja i autoewaluacja (rozwój narzędzi, umiejętności, dostępność usług w tym zakresie, także upodmiotowienia a zatem zapewnienie realnego wpływu na działania organizacji przedstawicieli środowisk do których działania te są adresowane)
  - c) dostęp do baz danych i baz wiedzy innych środowisk
  - d) zapewnienie możliwości korzystania z ekspertyz, tworzenie banku ekspertów
  - e) rozwój metod i narzędzi evidence based policy – zdolność do tworzenia innowacji, prototypów i eksperymentowania - połączonych z wiarygodną oceną ich skuteczności
  - f) rozwój narzędzi służących analizie i maksymalizacji wpływu (impact)

- g) troska o możliwie najwyższe standardy (etyczne i techniczne) działania organizacji
5. Działania w zakresie konsolidacji i samowiedzy środowiska organizacji pozarządowych:
- a) integracja środowisk obywatelskich - tworzenie i rozwój forum organizacji/spotkań formacyjnych
  - b) tworzenie i wzmacnianie struktur i mechanizmów federacyjnych
  - c) wsparcie kluczowych organizacji (kotwic sektorowych)
  - d) wsparcie tzw. infrastruktury III sektora - serwisy informacyjne, wsparcie doradcze, szkolenia, inkubacja
  - e) badania i analizy kondycji sektora obywatelskiego
  - f) tworzenie koalicji/stałych konferencji etc.
  - g) uczestnictwo w działaniach struktur ponadnarodowych
6. Działania w zakresie aktywizmu obywatelskiego – podstawy działania sektora społeczeństwa obywatelskiego
- a) promocja szeroko pojętej aktywności obywatelskiej
  - b) edukacja obywatelska
  - c) promocja wolontariatu
  - d) promocja lokalnej filantropii
  - e) wsparcie dla grup nieformalnych i ruchów społecznych w tym promocja (selfadvocacy)
7. Działania w zakresie wsparcia i rozwoju partycypacji i rzecznictwa:
- a) rzecznictwo na rzecz członków i podopiecznych, w tym tzw. samorzecznictwa (selfadvocacy) w szczególności dla osób doświadczających wykluczenia
  - b) wsparcie partycypacji w formułowaniu lokalnych i krajowych branżowych polityk publicznych
  - c) rozwój i zastosowanie narzędzi partycypacji obywatelskiej (wysłuchania, narady, debaty, panele obywatelskie, sądy obywatelskie etc.)
  - d) podnoszenie zdolności do budowania koalicji i uwspólniania stanowisk
8. Działania w zakresie kształtowania i realizacji polityk publicznych w następujących wymiarach:
- a) programowania (ekspercki udział w grupach roboczych, ciałach doradczych lub konsultacyjnych, konsultacjach społecznych, komitetach monitorujących, udział w formułowaniu warunków i kryteriów wyboru projektów)
  - b) realizacji działań (rola beneficjentów, partnerów, zleceniobiorców i wykonawców)
  - c) monitorowania (ekspercki udział w grupach roboczych, ciałach doradczych lub konsultacyjnych, konsultacjach społecznych, komitetach monitorujących) w tym w roli zewnętrznych watch-dogów (organizacji strażniczych)
  - d) ewaluacji (ekspercki udział w grupach roboczych, ciałach doradczych lub konsultacyjnych, konsultacjach społecznych, komitetach monitorujących).
9. Działania w zakresie niezbędnego wsparcia technicznego i rozwoju instytucjonalnego (organizational development)
- a) rozwój kompetencji i narzędzi IT

b) rozwój kompetencji zarządczych w organizacjach (good governance)

10. Działania w zakresie podnoszenia jakości (w tym poprzez rozwój kompetencji kadr) i dostępności usług świadczonych przez organizacje pozarządowe w obszarze EFS+ oraz innych instrumentów polityki spójności 2021 – 2027.

II. Działania służące budowaniu zdolności organizacji pozarządowych – ramy prawne i ograniczenia w zakresie EFS+

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1057 z 24 czerwca 2021 r. w artykule 9 oraz motywie 28 preambuły zobowiązuje państwa członkowskie do przeznaczania na cel budowania zdolności partnerów społecznych lub organizacji społeczeństwa obywatelskiego co najmniej 0,25% swoich zasobów EFS+. Rozporządzenie wskazuje również, że niezbędne jest, aby państwa członkowskie przeznaczyły odpowiednią kwotę swoich zasobów z komponentu EFS+ objętych zarządzaniem dzielonym. Państwa członkowskie zgodnie z rozporządzeniem muszą przeznaczyć również odpowiednią kwotę EFS+ w każdym programie na budowanie zdolności partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego.

Budowanie potencjału powinno obejmować odpowiednie podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie, takie jak partnerzy działający na rzecz środowiska, organizacje pozarządowe oraz podmioty odpowiedzialne za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób z niepełnosprawnościami, równouprawnienia płci i niedyskryminacji. Wspieranie budowania ww. zdolności jest ważne ponieważ efektywna i skuteczna realizacja działań wspieranych z EFS+ zależy od dobrego zarządzania i partnerstwa między wszystkimi podmiotami zaangażowanymi w dany zakres interwencji. Należy jednak jednoznacznie wskazać, że rozporządzenie EFS+ mówi o budowaniu zdolności partnerów społecznych lub organizacji społeczeństwa obywatelskiego. Wyraźnie więc wskazuje na wymiar instytucjonalny (uczestników) dialogu społecznego i obywatelskiego.

III. Budowanie zdolności partnerów społeczeństwa obywatelskiego a struktura celów szczegółowych EFS+

Zapisy Rozporządzenia 2021/1057 nie znajdują jednoznacznego odzwierciedlenia w strukturze celów szczegółowych (od a do m) zawartych w artykule 4 tego rozporządzenia. Pozwala to więc uznać, że zapisy art. 9 należy odczytywać w sposób horyzontalny – przekrojowy wobec zamkniętego katalogu celów EFS+. Jednocześnie zarówno diagnoza potrzeb i postulaty środowiska pozarządowego jak i charakter uwag Komisji Europejskiej zgłaszanych w toczących się negocjacjach programów na perspektywę 2021 – 2027 (np. dotyczących wsparcia dla organizacji o obszarze działania – ochrona środowiska) wskazują na zasadność wykorzystania EFS+ na budowę zdolności organizacji pozarządowych we wszystkich pięciu celach polityki (policy objectives) Polityki Spójności. Takie podejście umożliwi bowiem wsparcie budowy potencjału organizacji w zakresie m. in. zielonej transformacji, ochrony środowiska, efektywności energetycznej, transportu, konkurencyjności, transformacji cyfrowej itp. Powyższa rekomendacja była skierowana do Komisji Europejskiej i została przedstawiona wraz z pierwszą wersją rekomendacji.

Zgodnie jednak z przedstawionym stanowiskiem Komisji Europejskiej, wsparcie budowania zdolności partnerów społeczeństwa obywatelskiego musi ograniczać się do zakresu celów EFS+. Dlatego też wyłącznie takie podejście, mimo głosów sektora, musi zostać zastosowane przy programowaniu interwencji. Jak wskazuje jednak Komisja Europejska, analogiczne wsparcie w zakresie celów szczegółowych EFRR czy Funduszu Spójności, może być realizowane ze środków właściwego funduszu.

IV. Umiejscowienie wsparcia i odniesienie do zakresu do celów szczegółowych EFS+

Z racji na wspomniany powyżej brak bezpośredniego odniesienia w strukturze i treści celów szczegółowych EFS+ do budowy zdolności partnerów społecznych i postulowane horyzontalne – przekrojowe podejście do tego zagadnienia konieczne jest rozstrzygnięcie, gdzie w programach EFS+ umiejscowione powinno być wsparcie w tym zakresie.

Ze względu na zaawansowany stan prac nad programami oraz brak jednoznacznego, rozstrzygającego stanowiska (także w ramach obserwacji KE do programów), w którym celu szczegółowym umiejscowione powinno być wsparcie na rzecz budowy zdolności organizacyjnych partnerów społeczeństwa obywatelskiego uzgodniono, że zastosowane mogą być oba poniższe podejścia.

- a. **Podejście skoncentrowane** – wsparcie na rzecz budowy zdolności organizacyjnych partnerów społeczeństwa obywatelskiego powinno być umiejscowione i skoncentrowane w jednym celu szczegółowym – celu h). Dopuszczalne jest również skoncentrowanie wsparcia w tym zakresie w innym, jednym celu szczegółowym np. l) lub innym. Jednak skoncentrowanie działań w jednym celu nie powinno być równoznaczne z ograniczeniem zakresu tych działań do zawartości jednego wybranego celu. Stąd instytucje zarządzające w treści programu przy opisie omawianych działań powinny zawrzeć następującą klauzulę:

Pomimo zawarcia działań w zakresie budowy zdolności partnerów społeczeństwa obywatelskiego w celu ..., zakres merytoryczny tych działań będzie szerszy i będzie mógł dotyczyć budowy zdolności partnerów społeczeństwa obywatelskiego w obszarach wszystkich celów szczegółowych EFS+.

- b. **Podejście rozproszone** - wsparcie na rzecz budowy zdolności organizacyjnych partnerów społeczeństwa obywatelskiego może być umiejscowione w więcej niż jednym (lub nawet we wszystkich, poza m)) celach szczegółowych EFS+. Niemniej jednak w takim podejściu zasadne jest również wskazanie w treści programu (w jednym wybranym lub większej liczbie celów szczegółowych), że wybór celów szczegółowych nie ogranicza zakresu działań. Wskazanie takie powinno mieć formę zawarcia powyższej klauzuli w opisie działań w jednym lub kilku celach szczegółowych.

Zgodnie ze stanowiskiem KE, rozwiązaniem rekomendowanym jest podejście rozproszone
– wsparcie powinno być udzielane w ramach właściwego celu szczegółowego EFS+.

V. Elastyczność programowania wsparcia w obszarze budowy zdolności organizacyjnych partnerów społeczeństwa obywatelskiego

Ze względu na nowatorski charakter omawianego wsparcia (zwłaszcza na poziomie regionalnym, gdzie analogiczne działania nie były realizowane w poprzednich perspektywach finansowych), brak wcześniejszych doświadczeń, brak jednoznacznych rozstrzygnięć w tym zakresie na poziomie ram prawnych (brak właściwego celu szczegółowego EFS+, brak przypisanego wskaźnika wspólnego), także podnoszony postulat zachowania reaktywnego charakteru wsparcia w odniesieniu do aktualnych i przyszłych sytuacji społeczna – gospodarczych (np. obecnie wywołanej atakiem Federacji Rosyjskiej na Ukrainę, konsekwencji społecznych wzrostu cen energii, sytuacji pandemicznych, pogłębiającej się inflacją czy ekstremalnymi zjawiskami klimatycznymi) sformułowano rekomendację zachowania elastycznego charakteru programowanej interwencji EFS+. Jak pokazują ostatnie doświadczenia organizacje społeczne właśnie w takich (granicznych sytuacjach) odgrywają kluczową rolę - wzmacniając społeczną odporność i uzupełniając w tym obszarze działania administracji publicznej.

Postulowana elastyczność powinna być odzwierciedlona w postaci możliwie ogólnych zapisów programów wskazujących raczej na cel interwencji (budowę zdolności organizacyjnych partnerów społeczeństwa obywatelskiego) niż na konkretną formę wsparcia. Trzeba raczej poszerzać zakres dostępnych działań i uruchamiać te z nich, które w konkretnej sytuacji są najbardziej potrzebne. Konieczne jest zatem zbudowanie wiarygodnego, dynamicznego mechanizmu rozpoznawania potrzeb i reagowania stosownie do nich.

Monitorowanie tego obszaru interwencji powinno odbywać się w oparciu o poniżej zaproponowane wskaźniki (do wyboru zastosowanie w zależności od charakteru interwencji) obrazujące ilościową skalę i wymiar realizowanych działań (w tym ich odbiorców ostatecznych), a nie liczbę konkretnych form zrealizowanego wsparcia. Rekomenduje się zastosowanie wskaźników z poniższej listy:

1. Wskaźniki produktu

- liczba organizacji społeczeństwa obywatelskiego wspartych w co najmniej jednym z następujących obszarów: standardy i procedury zarządzania, refleksyjność, wydolność finansowa, rzecznictwo, jakość usług, współpraca międzysektorowa
- liczba organizacji społeczeństwa obywatelskiego wspartych w zakresie wdrażania nowych metod działania lub rodzajów usług
- liczba przedstawicieli organizacji społeczeństwa obywatelskiego (w tym wolontariuszy) objętych wsparciem w programie

2. Wskaźniki rezultatu

- liczba organizacji społeczeństwa obywatelskiego, które zwiększyły swój potencjał organizacyjny w co najmniej jednym z następujących obszarów: standardy i procedury zarządzania, refleksyjność, wydolność finansowa, rzecznictwo, jakość usług, współpraca międzysektorowa
- liczba organizacji społeczeństwa obywatelskiego, które poprawiły lub wprowadziły nowe metody działania lub rodzaje usług
- liczba przedstawicieli organizacji społeczeństwa obywatelskiego, którzy zdobyli nowe umiejętności, wiedzę lub uzyskali kwalifikacje

Ponadto rekomenduje się zawarcie w treści programów deklaracji, że wsparcie w obszarze budowania zdolności organizacyjnych partnerów społeczeństwa obywatelskiego będzie podlegało cyklicznym przeglądom (co najmniej raz, a rekomendowane 2 razy w ciągu okresu programowania) z udziałem partnerów społeczeństwa obywatelskiego i z zastosowaniem metod ewaluacji i partycypacji społecznej. W wyniku rezultatów powyższych przeglądów wsparcie może być reprogramowane w części lub całości.

VI. Wymiar podmiotowy wsparcia

Strona społeczna przedstawiła rekomendację, aby interwencja w zakresie budowania zdolności organizacyjnych była kierowana do organizacji społeczeństwa obywatelskiego podmiotowo definiowanych przez poniższe kryteria:

1. istnienie struktury organizacyjnej oraz formalna rejestracja
2. strukturalna niezależność od władz publicznych (zwłaszcza w wymiarze organów założycielskich, kontroli udziałów czy nadzoru właścicielskiego)
3. niezarobkowy charakter organizacji
4. suwerenność i samorządność
5. dobrowolność przynależności.

VII. Wymiar finansowy i kwalifikowalność kosztów

Dla finansowego monitoringu działań w zakresie budowy zdolności organizacyjnych partnerów społeczeństwa obywatelskiego należy stosować kod interwencji 08. Kodem tym powinny być oznaczane wszystkie działania w tym zakresie, bez wsparcia na rzecz budowy zdolności partnerów społecznych w rozumieniu prawa krajowego (tj. związków zawodowych i związków przedsiębiorstw), dla których przewidziano odrębny kod interwencji (07).

W celu zapewnienia klarowności charakteru i skali wsparcia w omawianym zakresie rekomenduje się odrębne programowanie działań (odrębne typy operacji/projektów) dla partnerów społeczeństwa obywatelskiego i dla partnerów społecznych.

Działania na rzecz budowania zdolności organizacyjnych na mocy art. 9 EFS+ mają na celu wzmocnienie organizacji społeczeństwa obywatelskiego w realizacji polityki zatrudnienia, edukacji i włączenia społecznego jako takich, czyli poza finansowaniem działań służących zapewnieniu skutecznego wdrażania EFS+ w ramach środków pomocy technicznej. Tym samym środki te (interwencja, o której mowa w art. 9) nie mogą być finansowane z pomocy

technicznej, ale muszą pochodzić z alokacji spoza PT w ramach danego celu szczegółowego (z wyłączeniem celu szczegółowego (m)). Tym samym kodem 08 nie mogą być oznaczane działania finansowane w ramach pomocy technicznej. Wsparcie pomocy technicznej nie jest budowaniem zdolności organizacyjnych partnerów społeczeństwa obywatelskiego. Pomoc techniczna jest przeznaczona bowiem na finansowanie kosztów stałego systemu zarządzania programem. Pomoc techniczna finansuje więc koszty podmiotów społeczeństwa obywatelskiego związane z realizacją zadań (niejako zlecanych przez władze publiczne) wynikających ze stałego i formalnego włączenia danego podmiotu w system zarządzania danym programem (np. członkostwo w KM).

Kodem 08 nie mogą być również oznaczane działania obejmujące powierzenie realizacji projektu lub jego części (partner, wykonawca) podmiotowi społeczeństwa obywatelskiego. W tym przypadku bowiem ostatecznym odbiorcą wsparcia nie jest podmiot społeczeństwa obywatelskiego, a inne podmioty lub osoby. Podmiot społeczeństwa obywatelskiego w takim przypadku jest jedynie dostarczycielem wsparcia o innym charakterze, a więc domyślnie posiada już wystarczającą zdolność do występowania w takiej roli. Budowa zdolności organizacyjnych ma miejsce wówczas, gdy podmiot społeczeństwa obywatelskiego pozostaje ostatecznym odbiorcą wsparcia (a więc wyłącznie do niego kierowane jest wsparcie EFS+).

Kodem 08 nie mogą być także oznaczane działania dot. instrumentu Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS). W ramach RLKS można planować działania adresowane do organizacji społeczeństwa obywatelskiego, natomiast nie mogą być one oznaczane kodem 08 i uznane za budowę potencjału tego sektora.

Postulatem strony społecznej jest minimalny udział wydatków na rzecz budowy zdolności organizacyjnych partnerów społeczeństwa obywatelskiego na poziomie 1% całkowitej alokacji EFS+ (z pomocą techniczną) każdego programu.

W zakresie działań budowy zdolności organizacyjnych partnerów społeczeństwa obywatelskiego będą obowiązywać ogólne, przyjęte na poziomie krajowym zasady kwalifikowalności wydatków. W tym zakresie należy zwrócić uwagę na ograniczenia wynikające z ram prawnych – wydatki niekwalifikowalne z EFS+, zakres stosowania cross – finansingu, etc.

Działania w zakresie budowy zdolności organizacyjnych partnerów społeczeństwa obywatelskiego nie pozostają siłą rzeczy jedynymi w obszarze każdego programu współfinansowanego przez EFS+, w których istotną rolę mogą odgrywać organizacje pozarządowe. Dlatego rekomenduje się instytucjom pozarządowym dokonywanie systematycznych przeglądów (treści programów i zawartych w nich katalogów beneficjentów, szczegółowych opisów osi priorytetowych (SzOOP) oraz stosowanych kryteriów wyboru projektów) pod kątem możliwie szerokiego zastosowania zasady powszechnego dostępu, obejmującej również możliwość ubiegania się o dofinansowanie przez organizacje pozarządowe.

Zgodnie z artykułem 16 Rozporządzenia EFS+ nie jest możliwe wsparcie zakupu sprzętu, ze środków EFS+. Finansowanie wynagrodzeń pracowników organizacji społeczeństwa obywatelskiego nie jest uznawane za budowanie potencjału tych organizacji. Takie wydatki

mogą być kwalifikowalne wyłącznie jako element innych działań, zmierzających do budowania potencjału organizacji społeczeństwa obywatelskiego do realizacji działań z zakresu polityki zatrudnienia, edukacji i włączenia społecznego, tj. nie możliwe są działania polegające wyłącznie na finansowaniu bieżącego funkcjonowania czy kosztów operacyjnych tych organizacji.

VIII. System wdrażania

Nie jest konieczne doprecyzowanie tego zagadnienia na etapie programowania i negocjacji programów z Komisją Europejską. Przesądzenia w tym zakresie (wybór bezpośredni, projekty grantowe itp.) mogą być wypracowane w toku późniejszych prac nad szczegółowymi opisami osi priorytetowych (SzOOP). Konieczne jest jednak uwzględnienie w toku tych prac w pełni konkurencyjnego i transparentnego wyboru ostatecznych odbiorców wsparcia oraz takie zaprojektowanie struktury dystrybucji wsparcia, aby trafiało ono również szeroko do podmiotów o najmniejszym potencjale, uniemożliwiającym występowanie np. w charakterze beneficjenta projektów.

Należy również podkreślić, iż ze względu na postulowaną powyżej elastyczność wsparcia na rzecz budowy zdolności organizacyjnych partnerów społeczeństwa obywatelskiego, projektując system wdrażania tych działań, należy zachować możliwie zrównoważoną dystrybucję wsparcia w czasie (w ciągu kolejnych lat realizacji programu). Tym samym decyzje przesądzające o kształcie systemu dystrybucji nie powinny być podejmowane na cały okres programowania, ale podobnie jak cel i formy wsparcia powinny podlegać cyklicznym przeglądom z udziałem strony społecznej i koniecznym zmianom pod kątem aktualnych wyzwań.

IX. Linia demarkacyjna między FERS a programami regionalnymi

Zgodnie z cytowanym artykułem 9 rozporządzenia (art. 9 ust. 2), poza koniecznością zapewnienia co najmniej 0,25% alokacji EFS+ na rozwój dialogu społecznego i obywatelskiego, państwa członkowskie przeznaczają **odpowiednią kwotę EFS+ w każdym programie** na budowanie zdolności partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego. Tym samym wsparcie w tym zakresie powinno być przewidziane zarówno w programie krajowym (FERS) jak i programach regionalnych, choć nie określono w rozporządzeniu minimalnego poziomu alokacji dla każdego programu (wskazane 0,25% dotyczy całej alokacji EFS+).

Nie ma ściśle określonej linii demarkacyjnej między programami regionalnymi a krajowym w zakresie budowania potencjału organizacji pozarządowych ze środków EFS+, niemniej konieczne jest uniknięcie podwójnego finansowania tych samych typów działań i wydatków. Działania realizowane w programach regionalnych powinny być w szczególności:

- adresowane przede wszystkim do organizacji o zasięgu wojewódzkim (organizacje i ich struktury federacyjne o zasięgu ponadregionalnym lub ogólnopolskim powinny co do zasady uzyskiwać wsparcie w programie FERS, w pozostałym zakresie – w programach regionalnych),

- skoncentrowane na budowaniu potencjału parterów społeczeństwa obywatelskiego do realizacji działań na poziomie wojewódzkim w obszarach oddziaływania programów regionalnych,
- odpowiedzią na wskazane w diagnozie danego programu wyzwania związane z sytuacją społeczno-gospodarczą danego województwa (np. potrzeba zwiększenia podaży usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej),
- komplementarne z działaniami (projektami) realizowanymi bezpośrednio na rzecz uczestników projektów EFS+ (w szczególności: osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, osób biernych zawodowo, osób z niepełnosprawnościami, osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu) przez inne podmioty (publiczne i prywatne) oraz przez same organizacje pozarządowe. W tym ostatnim przypadku możliwe jest łączenie wsparcia udzielanego bezpośrednio na rzecz tych grup ze wsparciem służącym budowaniu potencjału organizacji pozarządowych,
- uzupełnieniem działań dotyczących rozwoju ekonomii społecznej w danym programie, które są skierowane do podmiotów ekonomii społecznej. Działania służące budowaniu potencjału NGO nie powinny się pokrywać z działaniami służącymi rozwojowi ekonomii społecznej w celu szczegółowym h).

Jeśli chodzi o zakres działań na rzecz budowania potencjału organizacji pozarządowych ze środków EFS na poziomie krajowym, został on określony w programie Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego.